

24 HODÍN V STAROVEKOM

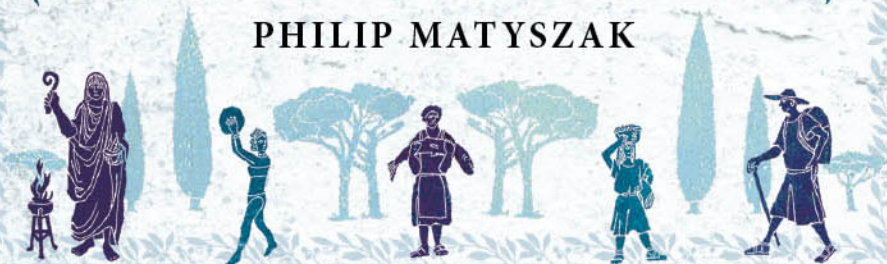
RÍME

JEDEN DEŇ
V ŽIVOTE LUDÍ,
KTORÍ TAM ŽILI

PHILIP MATYSZAK

PHILIP MATYSZAK

24 HODÍN
V STAROVEKOM
RÍME

JEDEN DEŇ
V ŽIVOTE LUDÍ,
KTORÍ TAM ŽILI

eastone BOOKS

24 HOURS IN ANCIENT ROME

Copyright © Philip Matyszak 2017

Originally published by Michael O'Mara Books Limited

Slovak edition © 2019 by Eastone Group, a. s.

Z anglického originálu Philip Matyszak – *24 Hours in Ancient Rome*

vydaného vydavateľstvom Michael O'Mara Books Limited

preložil Michal Zidor.

V roku 2019 vydalo vydavateľstvo Eastone Books, Bratislava.

Translation © 2019 Michal Zidor

Jazyková korektúra: Mgr. Dominika Luptáková

Verše: Jana Kantorová-Báliková

Redakčné úpravy: Mgr. Alica Činčárová

Layout: Studio Eastone

Tlač: Těšínská tiskárna, a. s.

www.eastonebooks.com

ISBN 978-80-8109-367-8

Všetky práva vyhradené.

Okrem použitia ukážok pre účely recenzie a kritiky žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováná ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmikoľvek prostriedkami bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

*Venujem dáme,
ktorá sa dostala na vrchol – Barbare Hooley*

OBSAH

ÚVOD IX

6. NOČNÁ HODINA (00.00 – 01.00)	
NOČNÝ STRÁŽCA DOSTÁVA SŤAŽNOSŤ	1
7. NOČNÁ HODINA (01.00 – 02.00)	
POVOZNÍK V DOPRAVNEJ ZÁPCHĚ	9
8. NOČNÁ HODINA (02.00 – 03.00)	
PEKÁR SA PÚŠŤA DO PRÁCE	17
9. NOČNÁ HODINA (03.00 – 04.00)	
OTROKYŇA PRIPRAVUJE RAŇAJKY	28
10. NOČNÁ HODINA (04.00 – 05.00)	
MATKA OPATRUJE CHORÉ DIEŤA	36
11. NOČNÁ HODINA (05.00 – 06.00)	
CISÁRSKY POSOL VYRÁŽA DO BRITÁNIE	44
12. NOČNÁ HODINA (06.00 – 07.00)	
ŠKOLÁKOVI ZAČÍNA VYUČOVANIE	53
1. DENNÁ HODINA (07.00 – 08.00)	
SENÁTOR SA STRETÁVA SO SVOJÍM PATRÓNOM	62
2. DENNÁ HODINA (08.00 – 09.00)	
VESTÁLSKA PANNA NABERÁ VODU	72
3. DENNÁ HODINA (09.00 – 10.00)	
PRÁVNIK NA SÚDNOM PROCESĚ	81
4. DENNÁ HODINA (10.00 – 11.00)	
DIEVČA SA ROZCHÁDZA S PRIATELŇOM	90
5. DENNÁ HODINA (11.00 – 12.00)	
KAMENÁR PRACUJE NA CISÁRSKEJ HROBKĚ	98
6. DENNÁ HODINA (12.00 – 13.00)	
MAJITEĽ TAVERNÝ OBEĐUJE	107

7. DENNÁ HODINA (13.00 – 14.00)	
VÝROBCA VODNÝCH HODÍN SA PÚŠŤA DO PRÁCE	117
8. DENNÁ HODINA (14.00 – 15.00)	
ZRIADENEC KÚPEĽOV PRIJÍMA NÁVŠTEVNÍKOV	126
9. DENNÁ HODINA (15.00 – 16.00)	
HOSTITEĽKA ORGANIZUJE VEČIEROK	136
10. DENNÁ HODINA (16.00 – 17.00)	
PRÁČKA PRACUJE DLHO DO VEČERA	146
11. DENNÁ HODINA (17.00 – 18.00)	
KUCHÁRA ZACHVACUJE ZÚFALSTVO	155
12. DENNÁ HODINA (18.00 – 19.00)	
KŇAŽKA PRIPRAVUJE OBĚŤ	164
1. NOČNÁ HODINA (19.00 – 20.00)	
OBCHODNÍK S KORENÍM ODCHÁDZA NA VEČERU	173
2. NOČNÁ HODINA (20.00 – 21.00)	
PROSTITÚTKA SI HĽADÁ KLIENTA	182
3. NOČNÁ HODINA (21.00 – 22.00)	
ASTROLÓG ZOSTAVUJE HOROSKOP	192
4. NOČNÁ HODINA (22.00 – 23.00)	
GLADIÁTOR BOJUJE V ARÉNE	202
5. NOČNÁ HODINA (23.00 – 00.00)	
PRÍŽIVNÍK SA VRACIA Z VEČERE	211
POZNÁMKY	219
ZDROJE ILUSTRÁCIÍ	221
BIBLIOGRAFIA	223
INDEX	225

ÚVOD

Je začiatok septembra roku 137 nášho letopočtu. Rímske impérium je takmer na vrchole moci. Rímske légie priniesli cisárskych orlov do Mezopotámie a Dácie, hoci v prípade Mezopotámie ich neskôr aj odniesli. Od Temže po Tigris je Rím mocný, obávaný a rešpektovaný.

Väčšine ľudí, s ktorými sa v tejto knihe stretneme, na tom však nezáleží. Ich život nie je vyplnený oslavami víťazstiev ríše, ale zarábaním na živobytie, starosťami s príbuznými a každodennými strasťami v práci a v domácnosti. Rím je síce najveľkolepším mestom na zemi, no jeho obyvatelia musia aj tak cestovať, dobre vychádzať so susedmi a vyberať na trhoch čo najkvalitnejšie a najlacnejšie potraviny.

Táto kniha nás prevedie jedným dňom v období hadriánskeho Ríma, na ktorý sa budeme pozeráť očami dvadsiatich štyroch obyvateľov tejto metropoly. Začneme šiestou večernou hodinou – je zvláštne a trochu mäťúce, že rímsky dvadsaťštyrihodinový deň začína o polnoci, ale večerné hodiny sa počítali od predchádzajúceho západu slnka. Je to len jeden z mnohých príkladov toho, že Rimania vnímali svet celkom inak ako dnešní ľudia.

Z pohľadu súčasného čitateľa mnohí z opisovaných obyvateľov žijú krátky, biedny život v nespravodlivej a veľmi nerovnoprávnej spoločnosti. Smrť zapríčinená zápalmi a chorobami je každodennou

realitou. Zdravotná starostlivosť je na veľmi nízkej úrovni a neexistujú tu takmer žiadne sociálne služby. Obyvatelia Ríma si však tieto skutočnosti neuvedomujú. Pre nich sú nespravodlivosť a choroby bežnou súčasťou života, ktorú musia zvládnuť a prijať. Rím je však aj napriek všetkým chybám a nespravodlivosti jedným z najlepších miest na život. Život v Ríme má rovnaké nevýhody ako všade inde, lenže jeho výhody sú neporovnateľné s inými mestami či krajinami sveta.

Niežeby obyvatelia mesta trávili veľa času prechádzkami, obdivovaním monumentov a veľkolepých mestských budov. Majú dosť starostí so svojím životom, na ktorý sa pozrieme počas jedného dňa na sklonku leta. Musíme však poznamenať, že naším hlavným zámerom nie je zistiť čo najviac o živote jednotlivca v Ríme, ale o tom, čo nám tento život môže povedať o samotnom Ríme. Gréci a Rimania totiž veria, že mesto pretrvá aj po tom, čo príde o svoje hradby, budovy a cesty.

Lud tvorí mesto: budovy a monumenty, ktoré budú obdivovať turisti neskorších generácií, majú druhotnú rolu, sú dôležité len ako fyzické znázornenie ľudí, ktorí ich postavili a žili medzi nimi. Preto sa v tejto knihe nebudeme zaoberať monumentmi. Budovy, s ktorými sa stretneme, nie sú prázdnyimi ruinami, ale súčasťami čulého života v rozmanitom prostredí plnom výziev.

Dvadsaťštyri mužov a žien, s ktorými sa dnes stretneme, teda nie sú len obyvateľmi Ríma – oni a stovky tisíc ich spoluobčanov *tvoria* Rím. V tejto knihe sa nebudeme pokúšať o rekonštrukciu bežného dňa dvoch tuctov Rimanov, skôr budeme rekonštruovať časť života samotného mesta odrážajúceho sa v dvadsiatich štyroch spomedzi státisícov jeho stránok.

Hoci opisované osobnosti sú z väčšej časti fiktívne, ich životy nie sú. Z pohľadu moderného historika antiku netvorí ani tak „veľké osobnosti“, ale skôr spoločenská infraštruktúra určujúca život týchto osobností a ich skutkov. Archeológovia, sociológovia, odborníci na epigrafiu a mnohé ďalšie vedné oblasti nám poskytli informácie, na základe ktorých si vieme predstaviť, ako bežní ľudia v antickom Ríme žili a pracovali. Kniha čerpá z týchto informácií

a takisto z najvzácnejších zdrojov zo všetkých: anekdot, vtipov, príhovorov a korešpondencie medzi ľuďmi žijúcimi v danej dobe.

Klasicisti pravdepodobne zaznamenajú miesta, kde sme do textu vložili slová Rimanov, ktorí žili v danom období – predstavíme si napríklad listy učeného Plínia, ale aj necudné nápisy na stenách nevestincov, ktorých autorské práva vypršali pred celými storočiami. Rimania v tejto knihe budú v rámci možností hovoriť o svojich zážitkoch sami a za tých, ktorí sa v rímskej spoločnosti nemohli verejne prejavíť, sa pokúsime hovoriť my. V mnohých prípadoch vložíme do sprievodného textu výňatky z pôvodných zdrojov, pričom sme často skombinovali prežitky mnohých jednotlivcov do jednej hodiny dňa určitého človeka.

Celok nasledujúcich dvadsiatich štyroch hodín nie je len súčtom jeho častí. V konečnom dôsledku má kniha jediného hlavného protagonistu: je ním samotný Rím – preľudnené, necudné a takmer neovládateľné mesto. Má množstvo chýb – miestami skutočne desivých –, predsa však v tomto meste nájdeme obrovskú energiu a optimizmus, podnikavého ducha a neoblomnú vieru, že bez ohľadu na to, aký dobrý alebo zlý je život momentálne, vždy môže byť lepší. Otroci sa túžia oslobodiť, oslobodení otroci chcú prosperovať a bohatí obchodníci sa snažia začleniť do vyššej spoločnosti. Hoci Rimania sa často trpkosť sťažujú na svoj údel, málokedy rezignujú a uspokojia sa s ním. Sú dynamickí, nie deprimovaní. Sú presvedčení o vlastnej nadradenosti a stále veria, že žijú v centre vesmíru a mali by to naplno využiť, preto zubami-nechtami bojujú o lepší život pre seba a svoje deti.

Staroveký Rím bol viac než súbor jeho budov, dokonca viac než spoločnosť rozmanitých komunit, ktorú tvorili veľmi odlišné skupiny a jednotlivci.

Antický Rím bol predovšetkým určitým postojom.

6. NOČNÁ HODINA

(00.00 – 01.00)

NOČNÝ STRÁŽCA DOSTÁVA SŤAŽNOSŤ

Skutočnosť, že Petronius Brevis má dieťa – dcéru –, komentujú obyvatelia malého obytného domu, kde býva, oplzlými vtipmi.

Manželka Petronia Brevisa pracuje v stánku obchodníka s rybami na rybom trhu v Ríme zvanom forum piscarium. Súčasťou jej práce je dozerať na prevoz živých rýb. Tieto ryby sa v noci nosia do Ríma v sudoch plných vody. Prevážajú sa živé, aby sa nestalo, že sa cestou do mesta pokazia. Keď sa vyberú zo sudov, počas predajných hodín plávajú v plytkých priehlbínach, ktoré sú vytesané do kamenných pultov obchodníka. Vďaka tomu majú Rimania k dispozícii skutočne čerstvé ryby. Dokonca je bežné, že ryba je na stôl naservírovaná necelú hodinu po tom, čo ju obchodník zareže.

Ryby sa musia vybrať zo sudov a premiestniť do priehlbín na pultoch pred tým, ako sa pri východe slnka objavia prví zákazníci, čo znamená, že Brevisova manželka musí odchádzať z domu hodinu pred svitaním. Kým sa vyberie do práce, zvyčajne pripraví

raňajky pre manžela a nechá ich na kuchynskom pulte, hoci domov chodieval v taký čas, že jeho raňajky sú skôr večerou.

Brevis prichádza domov hodinu po manželkinom odchode do práce, potom sa naje, rýchlo sa umyje a ide si ľahnúť. Petronius Brevis je totiž členom vigílie, rímskej nočnej hliadky, a má deväť-hodinové nočné zmeny. Keďže jeho voľno sa prekrýva s manželkinými pracovnými hodinami, niekedy nevidí svoju ženu celý týždeň. To bolo podnetom na vtipy o jeho dcére – susedia špekulujú o tom, ako vôbec mohlo dôjsť k počatiu.

Momentálne Brevisovi zostáva do konca zmeny ešte niekoľko dlhých hodín. On a jeho oddiel majú dve funkcie: hoci musia po zotmení udržiavať poriadok na uliciach, ich najdôležitejšou úlohou je prevencia požiarov. Napokon škoda, ktorú dokáže napáchať agresívny opilec alebo dokonca aj lupič či vrah, je v porovnaní s ničivým požiarom veľmi malá. Na ochranu pred požiarimi je Rím rozdelený na sedem štvrtí a Brevis s kolegami si naplno uvedomujú, že to bolo práve v ich štvrti – zvanej Regio II –, kde vznikol najhorší požiar v histórii Ríma.

Stalo sa to v roku 64 nášho letopočtu a požiar, ktorý sa rozpútal v kľukatých uličkách pri športovisku Circus Maximus, sa rozrástol do takého rozsahu, že bol uhasený až o šesť dní neskôr. Medzitým viac než štvrtina celého Ríma ľahla popolom.

Veľký požiar

Počas horúcej, veternej noci 19. júna roku 64 nášho letopočtu začalo horieť v jednom z obchodov, ktoré lemovali ulicu pri Circus Maximus. Historik Tacitus neskôr vysvetľoval: „Rozšíreniu požiaru nebránili žiadne domy obohnané múrom, chrámy obklopené kamennými ohradami a ani žiadne iné prekážky.“

Tacitus – ktorý v mladosti zažil požiar na vlastnej koži – ho opisuje z osobnej skúsenosti: „Ulice boli zaplavené

utečencami. Boli medzi nimi vrieskajúce a vydesené ženy, invalidi a starci. Niektorí muži sa starali len o seba, iní o druhých. Niektorí niesli na chrbte slabších alebo čakali na ďalších. Kým sa stihli rozhliadnuť, oheň ich zasiahol z bokov alebo zozadu. Niektorí utiekli do susediacej štvrti, hneď však zistili, že je v ešte horšom stave ako tá, z ktorej utekali.“

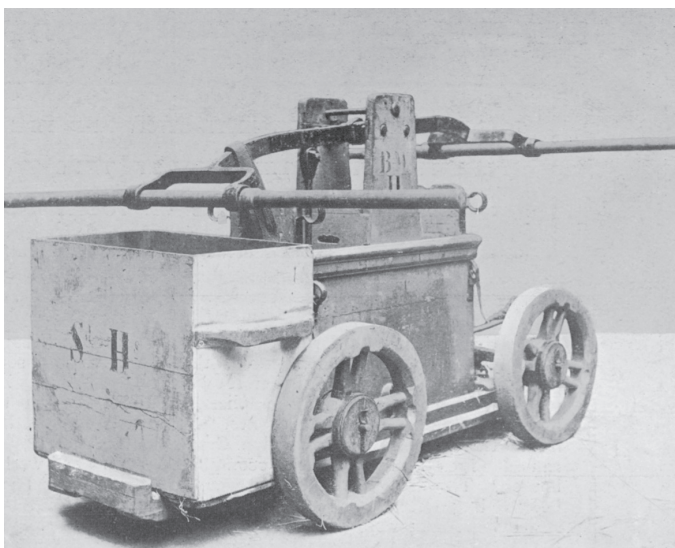
Mnohí boli presvedčení, že takému obrovskému požiaru musel niekto pomáhať a objavili sa podozrenia, že to bol samotný cisár Nero, kto v rámci drastického uvoľnenia plochy v meste rozširoval oheň, aby potom mohol prestať Rím podľa vlastných plánov.

Chatrné stánky obchodníkov, všetky sklady a horné poschodia mnohých budov sú postavené zo suchého dreva a sú nakopené tak blízko vedľa seba, že je problém nájsť budovu, ktorá sa nedotýka inej. Stačí jediný uhlík, vyvrhnutý zo zle urobeného ohniska, alebo zapálená olejová lampa ponechaná bez dozoru, ktorú zhodí na zem potkan, a v priebehu niekoľkých minút môže oheň pohltiť ulicu, na ktorej stráži Brevis a jeho oddiel.

Niet sa teda prečo diviť, že členovia hliadky majú právomoc vládnuť sa do akéhokoľvek objektu, kde by sa podľa nich mohol dostať oheň mimo kontrolu. Nočná hliadka navyše môže nielen pokutovať nedbalých podnikateľov alebo domácich, ale aj udeľovať menšie fyzické tresty. Vzhľadom na obrovské nebezpečenstvo, ktoré požiar predstavuje pre mesto, je nadávka „podpaľač“ jednou z najhorších v Ríme, a obyvatelia nemajú súcit s nikým, koho si hliadka vezme na paškál.

Keď sa už vyskytne požiar, oddiel má zavedené protokoly pre boj proti ohňu. Ihneď má vykonať evakuáciu okolitých budov a zorganizovať reťazové nosenie vedier s vodou z neďalekých domov. Všetky domácnosti musia mať na tento účel pripravené určité množstvo vody a Brevis s ďalšími v oddiele vedľa vedľa určité množstvo vody, ako

dlho trvá, kým sa týmto reťazovým pohybom dostanú vedrá s vodou od najbližšej fontány na ktorékoľvek miesto ich rajónu. Najmladší člen oddielu má tú smolu, že musí nosiť deky nasiaknuté octom, ktorými sa dá zadusiť menší oheň predtým, ako sa rozšíri. Ak to je potrebné, hliadka pritiahne hasičskú striekačku. Táto pumpa s hadicou nie je nový vynález – už pred niekoľkými storočiami sa pomocou starších typov hasili požiare v Egypte. Vynálezcom pumpy dostatočne silnej na vytlačenie vody cez požiarnickú hadicu bol Grék pracujúci pre Alexandrijskú knižnicu menom Hérón.

MODEL RÍMSKEHO POŽIARNICKÉHO VOZU. POMOCOU VAHADLA SA PUMPOVALA VODA CEZ HADICU.

Súčasťou každého oddielu hliadky sú špecialisti. Patria medzi nich lekári ošetrojúci obeť násilníkov alebo aj členov hliadky, ktorí sa dostali do bitky s veľkým pouličným gangom. Niekedy je potrebné ošetriť obeť požiarov alebo tých, ktorí vyskočili z horiacich budov (hoci hliadka má aj oddiel mužov, ktorí pomocou špeciálnych matracov takých skokanov zachytávajú a tlmia ich pád).

Ak požiarnická pumpa zlyhá, hliadka je nútená privolať obliehacie stroje. V priebehu storočí vojen a obliehaní sa Rimania naučili veľmi efektívne rozbiť mestské hradby a balisty, katapulty a ďalšie obliehacie stroje sú ešte ničivejšie, keď sa použijú na bežné (teda chatrné) rímske obytné domy. Ak dôjde k veľkému požiaru, zodpovedný prefekt sa musí rýchlo rozhodnúť, na akom mieste je potrebné zasiahnuť. Potom artiléria za krátku chvíľu zdemoluje určité budovy a zabráni tým ohňu, aby sa šíril ďalej. Štvorposchodová budova sa vie premeniť na kopu sutín pozoruhodne rýchlo, keď sa strely nasmerujú presne.

Po zdemolovaní budovy je na Brevisovi a jeho kolegoch, aby vbehli do nestabilnej ruiny vyzbrojení hákami s dlhou rúčkou a vytiahli odtiaľ všetko horľavé. Musia to urobiť rýchlo, pretože k nim veľkou rýchlosťou smeruje požiar. Je to nebezpečne vzrušujúca práca, preto je pochopiteľné, že Brevis s ďalšími v oddiele nie sú zhovievaví k nikomu, kto neopatrne zapaluje oheň (okrem toho je zrejmé, že bývalí majitelia zdemolovaných domov nie sú nadšení z toho, ktoré miesto určil prefekt na priesek proti šíreniu požiaru).

Predaj nehnuteľností poškodených požiarom

Predtým, ako cisár Augustus začiatkom prvého storočia zorganizoval nočné hliadky, mal Rím iba súkromné požiarne zbory. Jeden z nich vlastnil magnát v oblasti nehnuteľností Licinius Crassus. Keď došlo k požiaru, tento podnikavý muž sa objavil pri horiacej nehnuteľnosti s požiarnikmi, ktorí boli pripravení uhasiť požiar – ale až po tom, čo mu majiteľ tento dom predal. Čím dlhšie majiteľ váhal alebo vyjednával cenu, tým viac dom horel a tým pádom strácal hodnotu.

„Kupoval horiace domy a tiež nehnuteľnosti, ktoré susedili s tými horiacimi, a vystrašení majitelia ich predávali za babku. Týmto spôsobom získal Crassus veľkú časť Ríma.“

PLUTARCHOS, *Život Crassa 2*

Momentálne je však pokojná noc a v miernom vánku nie je cítiť ani náznak dymu. Brevis s oddielom prechádzajú cez Via Patricus. Je to jedna z rímskych ulíc, na ktorých je najrušnejšie v noci, pretože je domovom najlepších nevestincov hlavného mesta. V ten večer sa museli členovia hliadky odkloniť od svojej bežnej obchádzky a vykázať z verejných priestorov hlučných aristokratických mladíkov, ktorých vyhodili z jedného z nevestincov, a tak pokračovali v zábave na ulici. V takých situáciách Brevis ľutuje, že jeho muži sú vyzbrojení len obuškami a nie mečmi, ktorými oddiel *cohortes urbanae* so smrtiacou efektivitou zabezpečuje poriadok na uliciach v prípade väčších nepokojov v meste.

Je niečo po polnoci a dokonca aj neviestky sa rozhodli ísť sa vyspať. Za oknami ulice v izbách, kde zaspávajú zamestnankyne verejných domov, horí len niekoľko lúčok. V tú noc musela hliadka zasahovať v uliciach trikrát práve preto, že nevestince pre dnešok ukončili prevádzku.

Istý rímsky funkcionár, významný džentlmen, ktorý sa považuje za nadradeného voči druhým, sa zastavil vo svojom obľúbenom podniku po dlhej večeri s priateľmi na pahorku Aventino. Úradníka ani v najmenšom nepotešilo, že je verejný dom zatvorený, a ešte menšiu radosť mal z toho, že jeho obľúbené dievča ho tak neskoro v noci už nechce zabaviť. Opitý a rozzúrený hodnostár sa pokúsil vlámať do nevestinca tým, že kopal a búšil do dverí. Jedno z dievčat teda vyšlo na balkón, vzalo kvetináč s malou petúniou a hodilo ho na hlavu výtržníka.

Podarilo sa jej ho zasiahnuť a úradník reval od agónie a zúrivosti tak vehementne, že pritiahol pozornosť hliadky.

„Som Curule Aedile, Hostilius Mancinus,“ informuje ranený muž Brevisa a jeho mužov. „Napadli ma na ulici!“ Úradník žiada,

aby sa hliadka vlámala do budovy a zatkla útočníčku. Brevis nevrlo poznamená, že kvetinový veniec z večierka, ktorý má úradník stále na hlave, musel podstatne zmierniť náraz kvetináča. Musí však búchať na dvere, až kým mu neotvorí vystrašená majiteľka podniku a nevpustí ho dnu. Ukázalo sa, že páchatelkou je dievča menom Mamila. Kým ju Brevis vypočúva, fňuká na posteli vo svojej izbe. Určite bude predvolaná na súd, aby vysvetlila svoje konanie, Brevis je však presvedčený, že vzhľadom na okolnosti nedostane žiaden trest.

Členovia hliadky však do istej miery sympatizujú s Aedilom. Predmety, ktoré spadli z balkónov omylom alebo ich niekto hodil, predstavujú neustále nebezpečenstvo pre každého na ulici pod nimi. Najnebezpečnejšie je to v noci, pretože tí, ktorí vyhadzujú veci z balkóna, predpokladajú, že ulica pod nimi je prázdna. Nie je zriedkavé, že sa člen hliadky vráti do kasární s odporným zápachom, pretože niekomu z obyvateľov sa nechcelo čakať do rána, kým vyprázdni nočník na latríne, a namiesto toho jednoducho vylial jeho obsah z okna, pričom si nevšimol hliadku pod sebou.

*Pomysli na iné nástrahy, ktoré ťa čakajú v noci.
Domy sú vysoké, na hlavu
môže ti dopadnúť z nich
váza či deravý kastról alebo bársaká pliaga.
Zničené chodníky svedčia,
aká je veľká tá tiaž.*

*Nuž nebud' pochabým bláznom,
čo na hrozby temravy nedbá,
skôr, ako do ulíc vyjdeš, radšej si testament spíš!
Po ceste nočnou tmou na nás vždy číhajú hrozivé okná,
smrteľné úklady skrývajú
viaceré, nie je to špás.
A tak pros o milosť vratkú, vrúcne sa dožaduj šťastia,*

*aby si schytil len obsah
dákej z tých smradlavých mís.*

IUVENALIS, *Satira 3*

Hliadka prešla okolo arény Circus Maximus a potom zahla na juh, aby skontrolovala východné úbočie pahorka Aventino. Cez deň tu musí byť človek opatrný, pretože život v prístave je drsný a často tu dochádza k predčasným úmrtiam. Členovia hliadky si však nerobia starosti. Keďže väčšina obyvateľov vo východnej časti pahorka Aventino nemá prakticky nič, čo by stálo za ukradnutie, je tu menej zločincov, a robotníci, ktorí budú niekoľko hodín po polnoci nakladať tovar na lode, chodievajú spať pri západe slnka. Ulice sú tu úzke, tmavé a prázdne.

Ticho je však narušené hlukom z ulice po pravici hliadky, kde je rušno ako počas ranného zhonu. Táto ulica s kamennou dlažbou vedie od brány Ostie k Fóru. Zdanlivo nekonečné rady vozov neustále upchávajú ulicu, voly bučia, pohoniči na seba hulákajú a škrípanie nenaolejovaných náprav ešte zhoršuje všeobecnú kakofóniu.

Momentálne je najväčší zmätok a hluk na mieste, kde sa cesta zužuje medzi piliermi veľkých klenieb akvaduktu Aqua Appia, ktorý sa vinie nad ulicou. Členovia hliadky s resignovaným povzdychom schádzajú dolu kopcom a vydávajú sa preskúmať ďalší problém, ktorý im komplikuje nočnú službu.

7. NOČNÁ HODINA

(01.00 – 02.00)

POVOZNÍK V DOPRAVNEJ ZÁPCHĚ

Kto okrem boháčov sa v Ríme vyspí? V tom je príčina neporiadku. Pre dopravné zápchy vozov v úzkych uliciach a hurhaj povozníkov, ktorí sa nevedia pohnúť ďalej, je nemožné spať.

IUVENALIS, *Satira* 3.235

Chthonickí bohovia sú bohovia podsvetia: Merkúr, Pluto a Hekaté. Caius Vibius dnes v noci, tak ako každú deviatu noc v roku, vzýva týchto bohov a prosí ich, aby uvalili hrozné kliatby na duše autorov *Lex Municipalis*.

Lex Municipalis Vibiovi ničí život. Tento zákon by mal zabrániť upchávaniu ulíc tým, že zakazuje vozidlám vstup do mesta počas denných hodín. Pokiaľ však ide o Vibia, jediným dôsledkom tohto

zákona je upchávajúce ulíc počas noci, kedy sa on – a snád' aj iní pozvozníci v rímskej ríši – snaží dostať do mesta večer a odísť pred svitaním. Je to naozaj stresujúca robota.

Deväť dní z desiatich je Vibius obyčajným sedliakom obrábajúcim svoje malé sedemmakrové pole, ktoré leží juhovýchodne od Ríma, neďaleko desiateho mílnika na Appianskej ceste. Je to pokojný život, hoci zahŕňa nekonečné okopávanie zeme a konštantný boj so slimákmi, ktoré mu neustále lezú do kapusty. Vibius chodieval spať so slnkom a vstáva odpočínutý a spokojný s prvým vtáčím spevom ešte pred svitaním. To je jeho bežná rutina. Každý deviaty deň sa však z Vibia stáva mrzutý, neznášanlivý tvor s červenými očami, ktorý pripravuje volský záprah na cestu do Ríma.

Príčinou tej premeny je *nundinae*. Ako naznačuje samotný názov, pouličné trhy sa konajú v Ríme každý deviaty deň. Hoci rímske gazdiné si vedia kedykoľvek kúpiť potraviny z *macelly* (kamených obchodov, ktoré sú otvorené každý deň), je všeobecne známe, že produkty z *nundinae* sú lacnejšie a čerstvejšie. Produkty určené na tento trh sa totiž zbierajú na statku deň predtým a do Ríma ich v noci vozia trpiaci pozvozníci, medzi ktorých patrí aj Vibius.

O samotný predaj produktov sa stará Vibiova švagriná, ktorá býva v Ríme. Má stánok na Via Mecatus na východnej strane pahorka Aventino a pravidelných zákazníkov. Vedia oceniť kvalitu ponúkaných produktov, pretože Vibius je známy tým, že prináša na predaj len to najlepšie. Vibiova žena kontroluje kvalitu tovaru a zabezpečuje, aby sa na trh dostali najchutnejšie potraviny. Jej úlohou je napríklad vyčleniť nedokonalé reďkovky a inú zeleninu a nakúpiť ňou prasatá, ktoré sa zas v čase zimného festivalu Saturnálií posielajú do Ríma vo forme údených šuniek a slaniny.

Peniaze, ktoré sa dajú zarábať na pouličnom trhu, sú vždy veľmi vítané. Väčšina toho, čo Vibius potrebuje na svojom malom statku, sa dá získať od susedov výmenným obchodom, lenže niektoré produkty, predovšetkým náradie, oblečenie a luxusný tovar, sa dajú kúpiť iba za peniaze. Časť peňazí Vibius získava od špecializovaných obchodníkov. Tí v určených obdobiach obchádzajú tunajšie statky na vozoch a kupujú úrodu, čo je pre Vibia veľká pomoc,

pretože nemusí tak často cestovať do hlavného mesta. Obchodníci zvaní *lupinarii* kupujú zelenú fazuľku a cicer, *peponarii* vždy dobre zaplatia za úrodu melónov. *Fructarii* pravidelne nakupujú čerešne, broskyne a jablká, ktoré dozrievajú v rôznych obdobiach. Hoci to však Vibiovi šetrí čas, predávanie veľkoobchodníkom z domova je menej výnosné ako predaj produktov priamo spotrebiteľom v Ríme, a keďže Vibius potrebuje zarábať, aj tak musí nakladať svoj voz každý deviaty deň.

VIDIECKE MALÉ STATKY

Juvenal napísal svojmu priateľovi Persicovi:

Teraz ti poviem, akú plánujem hostinu. Žiadne mäso nebude kupované na trhu. Z môjho tiburského statku vyberiem tučné kozla s najjemnejším mäsom z celého stáda. Také, ktoré ešte nikdy nejedlo trávu a má v sebe viac mlieka než krvi. Bude aj divoká špargľa, ktorú pozbiera šafárova žena, keď skončí s tkaním, a vajcia ako králi uložené v jemnom sene, servírované so sliapkami, ktoré ich zniesli. A tiež hrozno, ktoré je síce šesť mesiacov staré, ale chutí ako čerstvo nazbierané. Budeme mať hrušky a v tých istých košoch aj čerstvé, voňavé jablká takej kvality, akoby boli z Picena.

Dnes má Vibius zvyčajný náklad. Tvoria ho hlávky šalátu v prútených košoch, zväzky skorej mrkvy (samozrejme fialovej, pretože oranžová mrkva dorazí do Európy až o tisícročie neskôr), olúpaný hrach, pór a špargľa. Okrem toho nesie šesť párov zajacov, ktoré padli do nastražených pascí okolo zeleninovej záhrady, a kôš plný vajec, ktoré sa zbierali od posledného *nundinumum*. Vibius má aj tovar, ktorý predá sedliakom žijúcim ďalej od Ríma. Ide o trvanlivejšie